

**Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки
життєдіяльності Волинської області
Навчальний пункт**

Дунайський І.В.

Собака: друг чи ворог ?

Луцьк 2014

Дунайський І.В. Собака: друг чи ворог - Луцьк, 2014 – 20 с.

В даних методичних рекомендаціях надається інформація щодо правильності дій у разі нападу собаки.

Рецензент:

Голембовська Лариса Йосипівна - начальник Луцької міської державної лікарні ветеринарної медицини

Обговорено та схвалено для використання в роботі з населенням на засіданні методичної комісії НМЦ ЦЗ та БЖД Волинської області (протокол № від 2014 р.)

Більшість жителів міст періодично натрапляють на безпритульних собак, і не всім вдається уберегтися від нападу. Сьогодні біля кожного будмайданчика скупчується зграя бродячих псів, а коли будівництво завершується, собаки не дають проходу мешканцям новобудови. Не є винятком і продуктові ринки, смітєві баки біля багатоповерхівок та сміттєзвалища. Тож, іноді страшно відпускати дітей до школи, шлях до якої пролягає через місця, де прижилися чотирилапі безхатченки. Потерпають і власники домашніх тварин: часто-густо вигул домашніх улюбленців перетворюється на війну з армією агресивних псів.

До цих пір в статтях малася на увазі самооборона від нападників-людей. Проте, зустрічаються люди, які замість себе нацьковують на "жертву" собаку. Від якої теж потрібно вміти захищатися. Якщо говорити загалом, все те ж, що ви знаєте про людину, можна застосувати і до собаки. З поправкою на її велику реакцію. Тобто, самозахист від собак буде ефективним, якщо ви замість собаки уявите карлика-людину. Природно, як і при будь-якому самозахисту, більш надійно користуватися будь-якою зброєю - підручною чи ні.

Іноді на вулицях нічного міста можна зустріти хуліганів, які отримують задоволення від цькування людини собакою. Як правило, такого роду любителі гострих відчуттів виходять на прогулянку не на самоті. Друзі виступають звичайно в ролі простих глядачів, проте можуть і взяти участь в цькуванні. Попередньо розлюченого пса не спускають з повідця до тих пір, поки жертва не зрозуміє намірів нападників і не злякається.

Що ж до службових собак, то поєдинок з ними може витримати тільки виключно загартована людина. Якщо собака натренована, то вона нападає на людину ззаду або збоку, вчеплює зубами в яку-небудь кінцівку. Найчастіше це лікоть або плече. Якщо ж тварина спеціально навчалася, то воно нападе спереду і схопить в першу чергу руку зі зброєю, буде намагатися дістатися до обличчя, шиї або паху.

Велика собака здатна звалити з ніг людини або перекинути його через себе. Собаки середніх розмірів стрибають на людину всіма чотирма лапами, намагаючись таким чином збити його з ніг. Вони також можуть також для цієї мети вдарити людину головою під коліна. Легкі собаки дуже стрибучі і вважаються найбільш спритними. Вони чіпляються в людини і повисають на ньому. Є собаки, навчені таким чином, що захоплену руку людини вони загортають назад, і в такому стані, практичним наосліп, доводиться з ними боротися, що в даній ситуації видається вкрай складним.

Коли нападає собака, перш за все не слід давати волю природньому страху. Злякавшись людина є для тварини легкою здобиччю. Краще всього уявити собі, що нападає не собака, а низькорослий і злісний чоловік. Треба приготуватися терпіти біль від укусів. Не завадить і знання найнеобхідніших в цьому випадку правил.

Слід берегти від укусів обличчя, шию і зап'ястя, а також внутрішні сторони ліктьових суглобів, пах і сухожилля на ногах. У цих місцях можлива велика крововтрата і втрата рухливості.

Якщо нападає добре навчений собака, вона до останнього моменту не повинна бачити зброю в руці людини, інакше тварина кинеється на цю руку. Найкраще ховати зброю за поясом, в кишені або рукаві. Камінь або палицю можна тримати за спиною або заховати під куртку, накинуту на руку. Загородити зброю ліктем і долонею. У тому випадку, якщо собака все ж помітила зброю, потрібно постаратися заплутати її, перекидаючи зброю з однієї руки в іншу.

При нападі собаки слід зайняти стійку низьку стійку (ноги повинні бути зігнуті), інакше тварина зіб'є з ніг. Коліна слід звести на різних рівнях таким чином, щоб собака не змогла вчепитися в пах. Припустимо, щоб одне коліно спиралося про землю. Якщо собаці все ж

таки вдалося звалити жертву, потрібно швидко, ривком, піднятися на ноги без допомоги рук, бо руки знадобляться для оборони.

Ніколи не слід тікати від собаки. Завжди тримайте її в полі зору.

Якщо нападаюча собака спеціально не навчена нападу на людину, то можна спробувати обдурити її, зобразивши нерухомість і безпорадність. Можна прийняти стійку на колінах і завмерти, але стежити за тим, щоб руки і ноги не видавалися вперед. В крайньому випадку, можна впасти на живіт або на спину. Іноді в подібних екстремальних ситуаціях допомагає зображення зухвалого агресивного пса, коли людина стає на карачки, обличчям до собаки, шкіриться і гарчить. Часом ця тактика спрацьовує, тварина не витримує психологічного тиску і відступає.

Якщо нападаюча собака підкралася безшумно і її вдалося виявити позаду себе в останній момент, потрібно негайно прийняти низьку бойову стійку в кроці. В цьому випадку вже не залишається часу на розворот. Слід за крок різко присісти і обернутися на три чверті.

Якщо собака ще не атакує, а тільки загрожує, то можна спробувати піти: дуже повільно і плавно, без шуму і різких рухів потрібно рухатися у бік виходу, огорожі або дерева.

При атаці собаки можна виставити вперед руку, обмотану курткою. Справа в тому, що в процесі навчання собак спеціально привчають до цілком конкретного місця хватки. Можна вивісити перед собакою куртку, наслідуючи тореадору перед биком. В цьому випадку собака вхопить найближчий до неї край куртки, після чого іншу частину одягу можна буде накинути їй на голову і придушити.

При нападі собаки не слід робити прямих рухів руками. Краще робити кругові рухи, які збивають тварина з пантелику.

Коли ведеться бій з собакою, то рухи повинні бути максимально швидкими, щоб собака не встигла вчепитися в кінцівки.

Проти собаки дієві будь-які прийоми рукопашної боротьби. Треба діяти так само, як і проти людини. Бити краще ліктями, колінами, ребрами долонь, ступнями, кулаками і передпліччям. Не варто, мабуть, бити тільки головою, хіба що в тому випадку, якщо діяти руками і ногами вже неможливо. Удари слід поєднувати із захоплюючими і

задушливими прийомами. Якщо тварина невелика за розмірами, його потрібно відірвати від землі і бити головою об каміння та інші тверді і гострі предмети. Удари треба наносити в найбільш вразливі місця на тілі собаки. Це, перш за все основу черепа, хребет, кут щелепи безпосередньо під вухом, вуха, при скручуванні яких можна зламати хрящ, перехід від чола до морди і носі, сам лоб. Саме сюди треба бити в першу чергу або здавлювати ці місця.

Слід спробувати змусити собаку змінити напрямок її руху, а ще краще - збити її з ніг. Для цього потрібно сильно штовхнути тварина в область лопатки, вдарити в груди або в шию. Якщо собака повисає на спині, в першу чергу треба спробувати "розчавити" її і для цього різко впасти на спину. Можна спробувати розтоптати собаку. Впасти на її спину колінами, в цей же час, здавлюючи в захопленні її шию. Остаточний, так званий мертвий захоплення можна успішно здійснити тільки в результаті серії коротких ривкових захоплень. Ривковими захватами собаку мотають по колу з боку в бік, а потім, знайшовши сприятливий момент, проводять мертвий захоплення шиї тварини.

Слід постаратися всунути небудь предмет в зуби тварини. Це можуть бути, наприклад, куртку або парасольку. В цей же час вільною рукою проводять ривкове захоплення або б'ють по підставі черепа. Після цього і друга рука може звільнитися, що дасть можливість провести мертвий захоплення. Ефективно вплив на больові точки і віддавлення лап.

Іноді голову собаки затискають в замок з передпліч, який часто використовується як прийом в різного роду єдиноборствах. Передпліччя повинне здавлювати шию в той момент, як пензель цієї ж руки тримає передпліччя другої руки. Другою рукою в цей час тиснуть на череп або впасти в напрямку першого передпліччя.

У боротьбі з собакою часто допомагають газові балончики зі сльозогінним газом. Якщо балончика немає, то можна носити з собою кайенську суміш, яка містить в рівних кількостях перемелені махорку і перець. Тим не менше, треба визнати, що найнадійніший засіб в боротьбі з собакою - куля, отрута або власна собака.

Ось такі ось основні пункти, які можуть допомогти вам, коли на вас напала собака.

З іншого боку, подібних ситуацій найкраще не допускати. Тобто, по можливості не ходити в тих місцях, де немає свідків і де вигулюють собак похмурі особистості. Це мінімум на 90% убезпечить вас від нападу цих тварин.

Але, як ви розумієте, головне в самозахисту від собак (і самообороні в цілому) - намір перемогти.

Так сталося, що жоден з нас не застрахований від нападу собаки. Зазвичай господарі агресивних тварин неохоче вдягають на них намордника, а інколи нехтують і повідком. У цій статті ми розповімо про те, що треба робити, коли на вас напав собака.

Ви мимоволі вторглися на її територію — і це може бути що завгодно, просто собака вважає цю територію своєю. Ви несете щось смачне, і собака просто хоче добути собі їжу.

Неправильне дресирування, особливо собак бійцівських порід — собака може напасти без видимих причин, проявляючи до цього дружелюбність.

Собака заражена сказом. Характерно те, що скажений собака нападає мовчки, без попереджувального гавкоту.

Симптоми сказу у собак

Собака веде себе дивно: змінюється її настрій, вона гарчить, забивається в темні кути, неохоче йде на поклик господаря, потім може несподівано почати ластитися до нього, радісно стрибати навколо нього — це стадія провісників хвороби. Також на цій стадії собака може нервово ходити по кімнаті, насторожено прислухатися до чогось, відмовлятися від улюбленої їжі. У грі почати злегка кусатися, кусати інших собак.

Скажена собака в Липецької області покусал

Друга стадія — буйна, починається через 1-3 дні. Всі перераховані вище симптоми посилюються, у собаки починаються галюцинації, вона з люттю риє землю, гризе і рве на шматки різні предмети. І намагається вирватися на волю і втекти від сторонніх очей. У цього собаки геть відсутнє почуття страху, над усім домінує агресія. Після нападу люті собака лежить без руху, знову починаючи біснуватися при наближенні подразника. На цій стадії гавкіт собаки стає хриплим і супроводжується високим протяжним виттям. Собака відмовляється від води та їжі, у неї посилюється слиновиділення.

Через 3-4 дні настає паралітична стадія, тварина вже не проявляє буйства і практично не рухається.

Симптоми сказу у людей

Пригнічений стан, свербіж і тремтіння в кінцівках покусаних, висока температура, лихоманка.

Утруднення дихання, відчуття тривоги, відраза до рідин, збудливість, судоми всіх м'язів тіла.

Параліч — починаючи з м'язів обличчя, шиї, мови, переходить в параліч усього тіла.

Запам'ятайте: навіть якщо ви отримали незначні укуси, обов'язково зверніться за медичною допомогою, тому що будь-яка собака може бути заражена сказом. Зараз лікування не таке хворобливе і довгий, як раніше, але все одно в ньому приємного мало. І все ж пройдіть лікування, адже довести, що собака не хвора на сказ, можна лише принісши її голову на аналіз. Не тягніть, звертайтеся відразу, адже за

кілька днів вже буде пізно: сказ невиліковно, і якщо вам не проведуть антирабічну терапію до початку клінічних проявів хвороби, ви помрете. Відразу після укусу промийте рану теплою водою з милом і зверніться до травм пункту, викличте швидку допомогу або зверніться до державної ветеринарної лікарні.

Відповідальність до якої можливо притягнути власника собаки

Домашні тварини, в тому числі собаки, є об'єктами права власності і за них несуть відповідальність їх власники. Крім цього, для власників собак встановлені певні правила, якими забороняється вигул без повідків і намордників і в невстановлених для вигулу місцях, а також дозволяється тримати сторожових собак лише на прив'язі і спускати їх з прив'язі лише в закритих дворах. Порушення таких правил може призвести до негативних наслідків, які тягнуть за собою адміністративну відповідальність, встановлену законом. Якщо власник собаки тримає свого улюбленця в місцях, де це заборонено, вигулює в заборонених місцях, або вигулює без повідків і намордників, з нього може бути стягнуто штраф, а у випадку, якщо таким порушенням було завдано шкоду здоров'ю чи майну іншої особи – тварину можуть конфіскувати.

Кримінальна відповідальність

У разі, якщо напад собаки на особу стався внаслідок винних дій власника такого собаки і особі були нанесені тілесні ушкодження, що відносяться до середньої тяжкості чи тяжких, такий власник може бути притягнений до кримінальної відповідальності за вчинення злочину - необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження, передбачене статтею 128 Кримінального кодексу України. Отже, власник собаки також може бути притягнений і до кримінальної відповідальності, якщо суд встановить наявність в його діях складу злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України.

Цивільна відповідальність

Якщо нападом собаки потерпілій особі було завдано майнової шкоди (наприклад, був пошкоджений одяг, взуття або інше майно), така особа має право на відшкодування завданої шкоди у разі якщо напад собаки пов'язаний з неправомірними діями власника. Якщо ж особі, яка зазнала нападу собаки, завдано ушкодження здоров'ю, то власник

тварини зобов'язаний відшкодувати витрати, що пов'язані з придбанням ліків, протезуванням, стороннім доглядом, а також будь-які інші витрати, пов'язані з лікуванням завданих ушкоджень. Якщо у зв'язку з таким ушкодженням здоров'я працездатність особи була зменшена, або втрачена, то відшкодуванню підлягають також заробіток або дохід, які втратила потерпіла особа.

Відшкодування моральної шкоди

Важливим залишається також питання відшкодування моральної шкоди. Оскільки внаслідок нападу собаки, особі може бути заподіяно приниження честі, гідності, ділової репутації (якщо, наприклад, було пошкоджено костюм, в якому особа йшла на важливу ділову зустріч, або напад відбувся у людному місці і це принизило гідність особи тощо), а також якщо ушкодженням здоров'я особі завдано моральних переживань (наприклад, знівечене обличчя або ін.), потерпіла від нападу особа має право на відшкодування моральної шкоди, але лише у випадках наявності у діях власника собаки умислу чи необережності, про які ми зазначали раніше.

Особливості відшкодування шкоди, завданої собакою бійцівської чи службової породи

Важливим моментом, пов'язаним з відшкодуванням майнової, моральної шкоди, а також шкоди, завданої ушкодженням здоров'ю, є з'ясування того, чи віднесена така собака до бійцівських чи службових порід. В такому разі, утримання таких собак вважається джерелом підвищеної небезпеки і тому шкода, завдана таким собакою, відшкодовується незалежно від вини її власника. Затвердженого переліку бійцівських і службових порід собак в законодавстві немає, проте, можна зробити висновок, що такими породами є ті, що підлягають обов'язковому страхуванню за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам, зазначених у Переліку, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 9 липня 2002 р. №944. Звідси, якщо напад був здійснений собакою бійцівської чи службової породи, право на відшкодування шкоди у особи, що зазнала нападу виникає незалежно від вини власника цієї собаки у такому нападі, тобто неважливо порушував власник собаки встановлені Законом правила тримання і вихову собак чи ні, він зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану його собакою.

Фіксація факту нападу собаки і ушкодження здоров'я

Одразу після нападу, особа повинна здійснити ряд дій для того, щоб зафіксувати факт нападу та ушкодження завдані її майну і здоров'ю внаслідок цього нападу. І хоча після нападу особа може перебувати у стані хвилювання, необхідно досить відповідально поставитись до фіксації, звертати увагу на найдрібніші деталі при складенні медичної довідки чи протоколу, а також здійснити фото- і відеофіксацію усіх деталей (місцевості, собаки, нанесених ушкоджень, свідків), що стосуються факту нападу і спричинених ушкоджень.

Фіксація ушкоджень здоров'ю

Як тільки особу покусав собака, перше, що слід зробити – це звернутись до закладу охорони здоров'я – будь-якої поліклініки чи лікарні. Це необхідно з двох причин: по-перше, для надання медичної допомоги, а по-друге, в медичному закладі після огляду, особі буде видано довідку, в якій буде зафіксовано факт нападу собаки і характер ушкоджень, які отримала особа. Обов'язковими елементами цієї довідки повинні бути: прізвище, ім'я, по-батькові особи, яка звернулась за медичною допомогою та лікаря, що проводив медичне обстеження, печатка медичного закладу, інформація про ушкодження та діагноз лікаря, а також дата та час (година, хвилини) звернення за медичною допомогою.

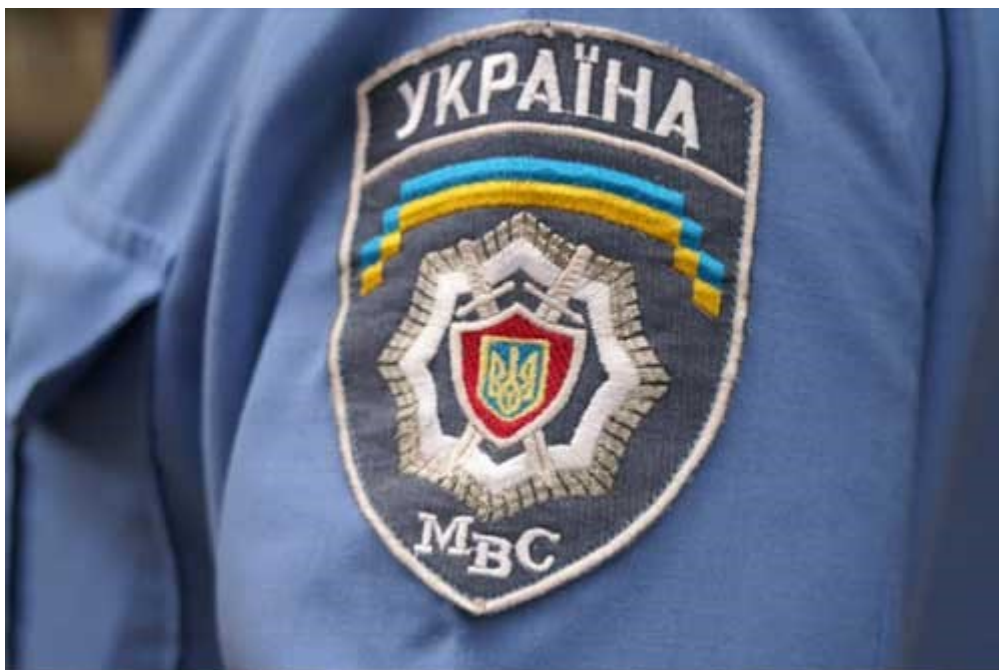
Крім цього, у разі укусу собаки, лікарем повинна бути заповнена Карта звернення за антирабічною допомогою за встановленою формою (Форма №045/о), в яку також вносяться дані про ушкодження, їх опис і локалізація. Карта направляється до санітарно-епідеміологічної станції,

тому у випадку, якщо особа загубить чи пошкодить вищезазначену довідку, то в судовому засіданні у відповідній санепідемстанції можна витребувати цю карту з метою доказування факту нанесення собакою ушкоджень особі.

Також в медичному закладі одразу може бути проведена експертиза тимчасової непрацездатності особи, якщо нападом їй завдано таких ушкоджень, які унеможливають виконання роботи визначеного обсягу, професії без шкоди для здоров'я. За результатами такої експертизи лікарем видається листок непрацездатності. Слід звернути увагу, що обов'язково у такому листку повинні бути зазначені прізвище, ім'я, по-батькові особи, яка видає листок, якій листок видано, дата видачі, повинні бути зазначені діагноз особи, причина непрацездатності, режим, який призначається (стаціонарний, амбулаторний, домашній тощо), а також якщо необхідно – заповнена графа «Переведений на іншу роботу». Довідка повинна бути підписана лікарем, а також скріплена печаткою медичного закладу, в якій виданий листок.

Фіксація нападу працівниками міліції

Особі, що зазнала нападу слід звернутися до міліції. Таке звернення можна здійснити як у формі письмової заяви, так і усним повідомленням – особисто чи по телефону.

Уповноважені посадові особи органів внутрішніх справ мають право скласти протокол про правопорушення у разі, якщо власник

вигулював собаку в заборонених місцях, або без повідка і намордника, і це завдало ушкоджень майну чи здоров'ю інших осіб. Це необхідно для притягнення особи до адміністративної відповідальності і стягнення з неї штрафу на користь держави і, можливо, конфіскації собаки. Навіть якщо потерпіла особа не зацікавлена у притягненні власника собаки до цього виду відповідальності, все одно рекомендовано звернутись із заявою в міліцію, оскільки, по-перше, протокол, складений працівниками міліції буде документом, що фіксуватиме факт нападу, а у разі якщо особа судом буде притягнена до кримінальної чи адміністративної відповідальності, то вирок суду або постанова суду про притягнення власника собаки до адміністративної відповідальності буде документом, що вказуватиме на наявність у діях власника собаки правопорушення. Слід звернути увагу, що в такому протоколі обов'язково повинні зазначатись дата і місце його складення, місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення, прізвища і адреси свідків, особи, що зазнала нападу, пояснення власника собаки, а також якщо було заподіяно матеріальну шкоду, то зазначається також і це. Протокол повинен обов'язково бути підписаний особою, яка його склала, власником собаки, особою, яка зазнала нападу і свідками.

Якщо особа, що зазнала нападу, не знайома з власником собаки, то також може написати заяву в міліції для того, щоб отримати дані про власника собаки. Такі дані будуть необхідні для того, щоб вказати особу власника як відповідача в позовній заяві, у разі стягнення відшкодувань у судовому порядку.

Фіксація ступеня тяжкості тілесних ушкоджень

За постановою слідчого або суду може бути призначена експертиза ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Він встановлюється судово-медичним експертом шляхом медичного обстеження, в результаті якого експертом складається висновок, в якому обов'язково зазначаються: характер ушкоджень, їх локалізація, вид знаряддя чи засобу, яким могли бути спричинені ушкодження, механізм виникнення ушкодження, давність спричинення ушкоджень і їх ступінь тяжкості. Висновок експерта при доказуванні матиме більшу вагу ніж довідки, отримані в медичному закладі. Проте, враховуючи складну процедуру призначення експертизи, вона може проводитись лише через певний період часу з моменту нападу, за який ушкодження можуть бути

вилікувані, що негативно впливатиме на об'єктивність оцінки ушкоджень, завданих особі нападом собаки.

Альтернативні способи фіксації

Якщо через певні обставини особа, що постраждала від нападу собаки не має можливості зафіксувати факт нападу зазначеними вище способами, вона також може зафіксувати подію і іншими способами. Зокрема, ефективним у даному випадку буде відібрання показань у свідків даної події. Свідками є особи, які під час нападу безпосередньо знаходились на місці його вчинення і бачили усі обставини цієї події. Показання свідків можуть бути корисними як при провадженні справи про адміністративне правопорушення чи розслідуванні злочину – вони допоможуть дослідити всі обставини справи та дадуть змогу об'єктивно дати оцінку діям власника собаки, його вину тощо. Також показання свідків можуть бути корисними і під час підтвердження факту нанесення особі майнової і моральної шкоди нападом. У своїх показаннях свідки можуть підтвердити факт нанесення ушкоджень майну особи, а також факт приниження честі і гідності особи нападом, а також підтвердити факт того, що особі таким нападом було завдано переживань. Також у разі якщо напад був здійснений поряд з певними установами – державними установами, банками, розважальними закладами тощо, в яких може вестись відеонагляд за територією, де відбувся напад, можна звернутись до керівників цих установ або керівників служби безпеки цих установ з проханням надати відеозапис, що здійснювався в момент, коли відбувся напад. Крім цього, особа власноруч повинна одразу після нападу сфотографувати обстановку в якій було здійснено напад для того, щоб підтвердити, що власник вигулював собаку в недозволених місцях, власне собаку, для підтвердження того, що вона була без повідка і намордника, власника собаки, ушкодження і рани, нанесені нападом, майно, одяг одразу після нападу, яке було ушкоджене, свідків тощо. Також можна зробити відеозапис. Це необхідно для фіксації факту нападу одразу після нього, коли усі ушкодження завдані особі є щойно здійснені, що якнайкраще підтверджуватиме причинно-наслідковий зв'язок між нападом і завданими ушкодженнями. Також власноруч можна зробити фото- і відеозаписи власника з собаки із собакою (наприклад, під час їх прогулянки) для того, щоб мати можливість довести належність собаки саме цьому власнику, якщо він буде оспорювати цей факт.

Визначення розміру майнової шкоди і шкоди, завданої ушкодженням здоров'я

Основним і найскладнішим етапом при стягненні з власника собаки відшкодувань є визначення розміру шкоди, завданої майну, завданої ушкодженням здоров'я, а також моральної шкоди. Це пов'язано з тим, що сума коштів яку особа збирається стягнути з власника собаки повинна бути обґрунтованою і підтверджуватись відповідними документами.

Оскільки при відшкодуванні завданої майнової шкоди особа повинна надати річ того ж роду і якості або виправити пошкоджену річ, а у разі неможливості такого відшкодування, то компенсувати в повному обсязі збитки відповідно до реальної вартості втраченого майна, розмір майнової шкоди повинен підтверджуватись документами, в яких зазначено вартість цього майна, бажано також місце, де воно було придбане (наприклад, чеки з магазину), або документи, що підтверджують вартість ремонту таких речей (наприклад, прайс-лист ательє, якщо було завдано шкоду одягу тощо).

Крім цього, особа повинна зібрати у закладах, де продаються речі такого ж роду і якості (в магазинах, на ринках тощо) документи, що зазначають вартість цих речей на момент нападу (прайс-листи, копії цінників тощо). Це необхідно для того, щоб при нарахуванні шкоди, що підлягає стягненню, враховувати також зміну товарної вартості майна, тобто для того, щоб у разі втрати певного майна внаслідок нападу, особі окрім відшкодування його реальної вартості, була також

відшкодована сума, необхідна для придбання майна такого ж роду і якості.

Подібним чином нараховується і розмір шкоди, завданої ушкодженням здоров'я. До документів, що необхідні для її обрахування можуть належати чеки з аптек, документи, що підтверджують оплату медичних процедур в медичних закладах (накладення гіпсу, швів тощо).

Якщо таким ушкодженням здоров'я працездатність була частково чи повністю втрачена, особа повинна зібрати документи, що відображають її заробіток до такого ушкодження, та після ушкодження (трудовий договір, інша цивільна угода, квитанції з бухгалтерії підприємства, установи, організації, де працює особа, баланс підприємства, якщо це фізична особа-підприємець тощо), а також листок непрацездатності.

Визначення розміру моральної шкоди

Складнішою є ситуація з нарахуванням суми моральної шкоди. Оскільки моральні збитки не мають певного матеріального відображення чи втілення, чітко встановити їх розмір неможливо. Розмір відшкодування визначається залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей особи або позбавлення її можливості їх реалізації. Враховуються стан здоров'я особи, яка зазнала нападу, тяжкість вимушених змін у її життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану. Тому розмір моральної шкоди встановлюється особою, яка зазнала нападу самостійно, на власний розсуд і підтверджується будь-якими документами, з яких випливає, що особа після нападу зазнала страждань, приниження тощо. Такими документами можуть бути показання свідків, документи з медичних закладів, висновки лікаря-психотерапевта. Також при нарахуванні розміру моральної шкоди враховується матеріальний стан особи, що зазнала нападу.

Звернення до власника собаки з претензією

Після того, як особа збрала усі необхідні документи, що підтверджують вину власника собаки, факт ушкодження здоров'я і

ступінь тяжкості таких ушкоджень, а також розмір шкоди, що підлягає відшкодуванню, їй необхідно вчинити ряд дій для того, щоб власне стягнути ці кошти.

Перш за все, слід спробувати стягнути відшкодування в позасудовому порядку. Оскільки у разі якщо власник собаки добросовісний, він відшкодує необхідну суму в добровільному порядку, що зекономить час і кошти, що будуть витрачені на судову тяганину. Таке звернення можна зробити усно, проте, бажано звернутись до власника собаки з письмовою претензією, оскільки остання у разі небажання власника собаки сплатити суму відшкодування повністю або частково, буде підтвердженням небажання власника собаки вирішити спір поза судом.

Звернення до суду з позовною заявою

Якщо ж власник відмовляється добровільно відшкодувати шкоду повністю чи частково, особі слід звернутись з позовною заявою до суду. Така заява повинна бути подана до суду першої інстанції - районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду за місцезнаходженням відповідача, а у випадках відшкодування шкоди завданої ушкодженням здоров'я і шкоди завданої майну особи – за місцем завдання шкоди. Оскільки позовні вимоги викладатимуться в одній позовній заяві, подавати її слід до суду за місцезнаходженням відповідача. Крім цього, позовна заява повинна відповідати встановленим вимогам і до неї слід додати всі документи, що підтверджують вимоги особи до власника собаки.

В позовній заяві як відповідач повинен бути зазначений власник собаки та його адреса. Якщо особі невідоме прізвище, ім'я та по-батькові власника собаки та точна адреса, де він проживає, таку інформацію можливо дізнатись у протоколі про адміністративне правопорушення, звернутись до органів міліції із заявою, а також можна дізнатись у представників ОСББ, голови правління комунальної організації, у віданні якої перебуває будинок, або у інших сусідів. Також можна звернутись до органів ЖЕКу з письмовою заявою надати інформацію про особу, склад її сім'ї та місце проживання. Проте з такою заявою може звернутись лише адвокат особу, в зв'язку з чим рекомендуємо звернутись за юридичною допомогою до фахівців.

Доказова діяльність

Важливим етапом у судовому процесі буде доказування розміру шкоди завданої особі нападом собаки. На цьому етапі усі зібрані документи і показання повинні бути послідовно і доречно пред'явлені суду у вигляді доказів. Перш за все, необхідно довести, що собака, який вчинив напад дійсно належить сусіду, якщо він заперечує цей факт. Для цього можна подати клопотання до суду про витребування у органу, що здійснює реєстрацію тварин у відповідному населеному пункті даних про цього собаку і про те, чи має цей орган дані про сусіда. Такий орган встановлюється Правилами утримання тварин в кожному населеному пункті. В Києві таким органом є «Центр ідентифікації тварин», який володіє всією інформацією про тварину і її власника, якщо тварина була зареєстрована. Якщо власник не реєстрував собаку, довести факт належності собаки саме сусіду можна за допомогою показань свідків, а також зроблених фото- чи відеозаписів. Також слід довести факт нападу собаки на особу. Для цього, суду необхідно пред'явити протокол, складений працівниками міліції, фото- та відеозаписи, зняті власноручно після нападу, відеозаписи камер спостереження, за наявності таких, а також, якщо фото- чи відеозйомка велась свідками нападу, то також залучити і ці матеріали.

Крім доведення факту нападу, слід довести вину власника собаки у нападі собаки (якщо така є). Це можна підтвердити постановою суду про адміністративне правопорушення, або вироком суду. Якщо ж напад здійснила собака, що відноситься до бійцівської чи службової породи, слід заявити клопотання про витребування у власника собаки паспорту на тварину, і дослідити, чи є ця порода в переліку. Крім цього, можна заявити клопотання у суді для проведення кінологічної експертизи з метою отримання висновків експерта щодо питання, чи віднесена дана собака до відповідних порід.

Надалі суду слід пред'явити докази, що підтверджують завдання особі шкоди та ті, що підтверджують розмір такої шкоди. Щодо першого, то доречно буде надати протокол про адміністративне правопорушення в якому, окрім іншого, зазначається також і завдана матеріальна шкода, а також можна пред'явити і власне пошкоджене майно, а також докази, за допомогою яких зафіксовано напад і його наслідки нападу. Розмір відшкодувань повинні підтверджуватись чеками з місць придбання такого майна, рахунками, а також документи, що підтверджують втрату товарної вартості цього майна.

Факт завдання ушкодження здоров'ю підтверджується медичною довідкою, або, за наявності, висновком медичного експерта. Що ж стосується шкоди, завданої ушкодженням здоров'ю, то її необхідно підтвердити рахунками і чеками з аптек у разі придбання ліків, і рахунків з медичних закладів, у разі надання платних медичних процедур. Крім цього, у разі часткової чи повної тимчасової втрати працездатності, цей факт необхідно підтвердити листком

непрацездатності, а втрати заробітної плати чи доходу варто підтвердити певними бухгалтерськими документами.

І нарешті, необхідно навести докази, що підтверджуватимуть завдання моральної шкоди. В цьому разі необхідно подати клопотання про залучення свідків до судового розгляду: як осіб, які власне були очевидцями нападу, і можуть підтвердити приниження честі і гідності особи, а також родичів і близьких особи, які зможуть підтвердити переживання особи після нападу. Крім цього, для обґрунтування розміру моральної шкоди, слід також надати документи, які вказують на матеріальний стан особи. Крім цього, слід надати докази що підтверджують моральні та фізичні страждання, порушення нормального укладу життя. В принципі, будь-який доказ наведений вище у цьому пункті може підтверджувати факт завдання моральної шкоди, проте для цього ці докази необхідно подати суду так, щоб вони підтверджували саме завдання особі переживань, приниження тощо. Тому на етапі судового розгляду справи для особи бажано звертатись до юристів для представлення їх інтересів у суді.